نام کتاب: حکمرانی؛ رهیافت‌ها و فناوری‌ها

تالیف : حیدر نجفی رستاقی، دکتر محمدرضا اسمعیلی گیوی

چاپ : انتشارات دانشگاه تهران

[Downloaded from smtjournal.smtc.ac.ir on 2026-10-23]

حکمرانی، امری حرفه‌ای بوده و مسائل حاکمیت و دولت، پیچیده و چندوجهی است و صرفا با رهیافت سیستمی، چندتخصصی و تنظیم‌گری نهفته در مفهوم حکمرانی قابل تحلیل است. حکمرانی متشکل از یک بدنه دانشی نوظهور است که دارای ماهیت بین رشته‌ای، چندرشته‌ای و فرارشته‌ای است. راهکار مواجهه با مسائل کلان ملی و منطقه‌ای، به‌کارگیری منظر حکمرانی است که در آن مساله‌محوری، عملگرایی و چندتخصصی بودن ملاک تصمیم و اقدام است.

با توجه به اینکه گسترهٔ شمول حوزهٔ مطالعات حکمرانی میان‌رشته‌ای بوده و در این اثر بر توسعهٔ جایگاه مطالعات حکمرانی با نگرش میان‌رشته‌ای و رویکرد مبتنی بر حل مسالهٔ عمومی تمرکز شده است، می‌تواند از یک سو، مورد استفادهٔ تعداد بسیاری از پژوهشگران علمی و مخاطبان در رشته‌های گوناگون و متفاوت قرار گیرد و از سوی دیگر، مجریان و کارگزاران در امر خط‌مشی‌گذاری عمومی، مدیران اداری بخش‌های اجرایی کشور را به تناسب موضوع فعالیت خویش، از رهیافت‌ها و ابزارهای موجود بهره‌مند کند.

ساختار کتاب، سه بخش اصلی و هفت فصل دارد که به بررسی موضوع حکمرانی پرداخته است. در بخش اول، سیر تاریخی و مبانی مفهومی نظری و تکوین نظریهٔ حکمرانی در دو فصل بررسی می‌شود. در فصل اول، ابعاد تاریخی و تکاملی (تبارشناسی) حوزهٔ حکمرانی با تأکید بر نهضت‌های مدیریت دولتی بررسی و در پایان فصل، جمع‌بندی کلی انواع رویکردها و ابزارهای کاربردی ارائه شده است. در فصل دوم، بحث مبانی نظری بر بنیان‌های نظری و تعاریف حوزه حکمرانی از منابع معتبر و علمی تصریح شده و به بسط مفاهیمی چون «تنظیم‌گری و نسبت آن با مقولهٔ حکمرانی» و «نظریهٔ عمومی سیستم‌ها و جایگاه رویکرد سیستمی در موضوع حکمرانی» پرداخته است.

بخش دوم به بررسی رویکردها، ابزارهای فناوری کاربردی و مطالعات موردی حوزهٔ حکمرانی در سه فصل و در سطوح سه‌گانهٔ خرد، میانی و کلانِ حکمرانی اختصاص دارد. در فصل سوم، رویکردها، ابزارها و مطالعات موردی در سطح خرد حکمرانی بحث شده است که مهم‌ترین رویکردهای سطح خرد شامل مقوله‌هایی مانند «حکمرانی محلی»، «حکمرانی شرکتی»، «حکمرانی منطقه‌ای» و «حکمرانی تغییر رفتار» می‌شوند. در فصل چهارم، تلاش شده است که انواع رویکردها و ابزارهای سطح میانی حکمرانی نظیر «حکمرانی شبکه‌ای»، «حکمرانی مشارکتی»، «حکمرانی دیجیتال»، «حکمرانی باز»، «حکمرانی هوشمند»، و «حکمرانی داده» معرفی شوند. در فصل پنجم نیز رویکردها، ابزارها و موردپژوهی‌ها در سطح کلان حکمرانی اعم از «حکمرانی نرم»، «حکمرانی سلسله‌مراتبی»، «حکمرانی خوب»، «حکمرانی سالم» و «فراحکمرانی» مطرح شده‌اند. همچنین در پایان فصل پنجم، موردپژوهی‌ها با استفاده از تجربه‌های بین‌المللی بیان شده‌اند.

در بخش سوم تلاش شده است که الزامات بومی حکمرانی در ایران و روندهای آیندهٔ این حوزه با تکیه بر مسائل داخلی در دو فصل مرور شوند. در فصل ششم، ملاحظات بومی حکمرانی شامل: «ابعاد معرفتی و بنیادین» و «شناسایی چالش‌های موجود و ظرفیت‌های ایجابی در حوزهٔ حکمرانی» مرور شده‌اند. فصل هفتم نیز به کلان‌روندهای حیاتی و چالش‌های ناگزیر در سیر تسلسلی آیندهٔ حکمرانی ایران اختصاص یافته است که دربرگیرندهٔ موضوعاتی چون: «جهانی شدن»، «توسعهٔ خدمات دیجیتال»، «فناوری‌های شهروندی»، «رویکرد محلی و منطقه‌ای»، «توسعهٔ اندیشکده‌ها و دانشکده‌های حکمرانی»، «آزمایشگاه‌های خط‌مشی»، «کانون‌های تفکر» و «ضرورت شکل‌گیری جایزهٔ ملی حکمرانی» هستند.

پژوهشگران بر این باورند که انجام هر پژوهشی، نقطهٔ آغازین توسعهٔ بنیادین در حوزهٔ مطالعاتی همان موضوع است. بر این اساس، اثر حاضر را مصون از خطاها و نقصان احتمالی نمی‌دانند. از همهٔ پژوهشگران، دغدغه‌مندان و فعالان خط‌مشی‌گذاری در عرصهٔ حکمرانی کشور تقاضا دارند که با ورود به این عرصه، ضمن بازبینی موضوع و اصلاح نکات احتمالی، بر شتاب‌بخشیدن به حوزهٔ حکمرانی و پیوند حوزه‌های گوناگون نظام اداری و مدیریت دولتی با هدف آموزش عملی همزمان با مطالعات نظری همت گمارند.

این کتاب به کوشش حیدر نجفی رستاقی، دانش‌آموختهٔ دانشکده مدیریت دانشگاه تهران و دکتر محمدرضا اسماعیلی گیوی (دانشیار دانشگاه تهران) در ۳۰۴ صفحه توسط دانشگاه تهران به چاپ رسیده است و علاقه‌مندان برای دریافت می‌توانند به تارنمای انتشارات دانشگاه تهران مراجعه فرمایند.

[Downloaded from smtjournal.smtc.ac.ir on 2026-10-23]